GENERALINĖS ADVOKATĖS JULIANE KOKOTT IŠVADA,

pateikta 2009 m. sausio 29 d.[1]

I — Įžanga

1. Dar iki sprendimo paskelbimo byloje *C* (C-435/06)[2] Suomijos Aukščiausiasis Administracinis Teismas (*Korkein hallinto-oikeus*) Teisingumo Teismui pateikė kitą prašymą su klausimais dėl 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000[3], aiškinimo.

2. Pirma, jame keliamas klausimas – į kurį sprendime *C* buvo atsakyta teigiamai – ar reglamentas taikomas vaikų paėmimo priežiūrai ir apgyvendinimo priemonėms, kurios nacionalinėje teisėje priskiriamos viešosios teisės priemonėms. Kita vertus, išaiškinimo dar laukia kiti klausimai, susiję su nuostatų dėl jurisdikcijos šioms priemonėms nustatymo aiškinimu. Konkrečiai kalbant, reikia tiksliau išaiškinti vaiko „nuolatinės gyvenamosios vietos“, kuri yra pagrindinis tarptautinės jurisdikcijos susiejimo veiksnys, sąvoką. Kiti klausimai susiję su teismo, kuris neturi jurisdikcijos nagrinėti bylos iš esmės, kompetencija imtis laikinųjų priemonių.

II — Teisinis pagrindas

A — *Bendrijos teisė*

3. Reglamento Nr. 2201/2003 12 konstatuojamojoje dalyje paaiškinta atitinkamų jurisdikcijos taisyklių įvedimo priežastis:

„Jurisdikcijos pagrindai, susiję su tėvų pareigomis, nustatyti šiame reglamente, yra suformuluoti kuo labiausiai atsižvelgiant į vaiko

1 — Originalo kalba: vokiečių.
2 — 2007 m. lapkričio 27 d. Sprendimas (Rink. p. I-10141).
3 — OL L 338, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243; su pakeitimais, padarytais 2004 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 2116/2004 (OL L 367, p. 1) – taip pat vadinamas Briuselio IIa reglamentu.

interesus, ypač į artumo kriterijų. Tai reiškia, kad jurisdikcija turėtų pirmiausiai priklausyti vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybei narei, išskyrus tam tikrus vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo atvejus arba pagal tėvų pareigų turėtojų susitarimą“.

b) tėvų pareigų skyrimu, naudojimusi jomis, perdavimu, apribojimu ar atėmimu.

<…>“

4. Šiai bylai ypač svarbios šios Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatos:

„8 straipsnis

„1 straipsnis

Bendroji jurisdikcija

Taikymo sritis

1. „Valstybės narės teismai turi jurisdikciją bylose, susijusiose su tėvų pareigomis vaikui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta tuo metu, kai byla patenka jų žinion, yra toje valstybėje narėje.“

Šis reglamentas taikomas bet kokio pobūdžio teismo civilinėms byloms, susijusioms su:

2. Šio straipsnio 1 daliai taikomos 9, 10 ir 12 straipsnių nuostatos.“

<…>

„13 straipsnis

Vaiko buvimo vieta grindžiama jurisdikcija

1. Jei vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta negali būti nustatyta ir jurisdikcija negali būti nustatyta remiantis 12 straipsniu, jurisdikciją turi valstybės narės, kurioje yra vaikas, teismai.

2. Šio straipsnio 1 dalis taip pat taikoma pabėgėlių vaikams arba tarptautiniu mastu dėl neramumų jų šalyje perkeltiems vaikams.“

„17 straipsnis

Jurisdikcijos tikrinimas

Jeigu valstybės narės teisme iškeliama byla, kurią nagrinėti pagal šį reglamentą jurisdikciją turi ne jis, o kitos valstybės narės teismas, pirmiau nurodytas teismas savo iniciatyva pareiškia, kad jurisdikcijos neturi.“

„20 straipsnis

Laikinos, įskaitant apsaugines, priemonės

1. Neatidėliotinais atvejais šio reglamento nuostatos neužkerta kelio valstybės narės teismams toje valstybėje esantiems asmenims ar turtui taikyti laikinas, įskaitant apsaugines,

priemones, kurios gali būti numatytos tos valstybės narės teisėje, netgi jei pagal šį reglamentą kitos valstybės narės teismas turi jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytos priemonės netaikomos, kai valstybės narės teismas, turintis jurisdikciją pagal šį reglamentą nagrinėti bylą iš esmės, jau yra ėmęsis priemonių, kurias jis laiko tinkamomis.“

III — Faktai ir prejudiciniai klausimai

5. Pagal nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateiktą aprašymą pagrindinės bylos faktai yra tokie.

6. A yra C, D ir E motina. Ji ir vaikai iš pradžių gyveno kartu su vaikų patėviu F Suomijoje. Dėl patėvio smurto vaikai kartą jau buvo paimti valstybės priežiūrai jų gyvenamosios vietos savivaldybėje. Vėliau ši priežiūra buvo panaikinta. 2001 m. šeima persikėlė į Švediją. 2005 m. vasarą jie nuvyko į Suomiją, iš pradžių ketindami ten praleisti atostogas. Suomijoje šeima gyveno namelyje ant ratų įvairiose stovyklavietėse ir pas giminaičius. Vaikai mokyklos nelankė. 2005 m. spalio 30 d. šeima kreipėsi į Suomijos savivaldybę Y, prašydama suteikti socialinį būstą.

7. 2005 m. lapkričio 16 d. Sprendimais *Perusturvalautakunta* (Pagrindinių socialinių teisių užtikrinimo komisija) skubiai paėmė C, D ir E priežiūrai ir apgyvendino juos profesionalioje šeimynoje pagal *Lastensuojelulaki* (Vaikų apsaugos įstatymas) 18 straipsnį, nes jais nebuvo rūpinamasi; be to, paimant priežiūrai siekta nustatyti jų būklę.

8. Sprendimus skubiai paimti priežiūrai A ir F prašė panaikinti. 2005 m. gruodžio 15 d. Sprendimu *Perusturvalautakunta* prašymą atmetė, paėmė vaikus priežiūrai pagal *Lastensuojelulaki* 16 straipsnį ir nurodė juos apgyvendinti profesionalioje šeimynoje. Šį sprendimą A ir F nesėkmingai ginčijo *Hallinto-Oikeus* (Administracinis teismas).

9. Apeliacinį skundą dėl administracinio teismo sprendimo nagrinėjantis *Korkein*

hallinto-oikeus 2007 m. lapkričio 22 d. Nutartimi Teisingumo Teismui pateikė šiuos prejudicinius klausimus:

„1. a) Ar Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantis Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, <…> taikytinas viso tokio sprendimo dėl vaiko paėmimo priežiūrai nedelsiant ir jo apgyvendinimo ne jo paties šeimoje, kuris nagrinėjamas šiuo atveju, vykdymui, jeigu šis sprendimas priimtas kaip vienintelis, užtikrinantis vaiko apsaugą pagal viešąją teisę?

b) Ar vis dėlto Reglamentas, atsižvelgiant į jo 1 straipsnio 2 dalies d punktą, taikytinas tik tai sprendimo daliai, kuri skirta apgyvendinti ne savoje šeimoje?

2. Kaip Bendrijos teisės požiūriu turi būti aiškinama reglamento 8 straipsnio 1 dalies ir su ja susijusios 13 straipsnio 1 dalies sąvoka „nuolatinė gyvenamoji vieta“ visų pirma tuo atveju, kai pastovi vaiko gyvenamoji vieta yra vienoje valstybėje narėje, tačiau jis vieši kitoje valstybėje narėje ir ten keliauja iš vienos vietos į kitą?

3. a) Jeigu darytina prielaida, kad vaikas neturi nuolatinės gyvenamosios vietos pastarojoje valstybėje narėje, kokiomis sąlygomis šioje valstybėje narėje vis dėlto gali būti imtasi skubios apsauginės priemonės (paėmimo priežiūrai) pagal reglamento 20 straipsnio 1 dalį?

b) Ar apsaugos priemonės pagal reglamento 20 straipsnio 1 dalį yra tik tokios priemonės, kurios gali būti paskirtos pagal nacionalinę teisę, ir ar nacionalinės teisės nuostatos dėl šių priemonių yra privalomos taikant šį straipsnį?

c) Ar paskyrus apsaugos priemonę byla turi būti *ex officio* perduota kompetentingos valstybės narės teismui?

4. Jeigu valstybės narės teismas apskritai neturi jurisdikcijos, ar tuomet skundas turi būti atmestas kaip nepriimtinas, ar vis dėlto byla turi būti perduota kitos valstybės narės teismui?“

10. Nagrinėjant bylą Teisingumo Teisme rašytines pastabas pateikė Suomijos, Vokietijos, Graikijos, Italijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės bei Europos Bendrijų Komisija.

IV — Teisinis vertinimas

A — *Dėl pirmojo klausimo*

11. Pirmasis klausimas yra iš esmės toks pats kaip ir pirmasis klausimas, pateiktas byloje C-435/06. Į šį klausimą Teisingumo Teismas atsakė 2007 m. lapkričio 27 d paskelbtame sprendime[4], praėjus penkioms dienoms nuo šios nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo:

„2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, su pakeitimais, padarytais 2004 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 2116/2004, 1 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad „civilinių bylų“ sąvoka šios nuostatos prasme apima vientisą sprendimą, kuriuo nurodoma paimti ir įkurdinti vaiką kitoje nei jo kilmės priimančiojoje šeimoje, kai šis sprendimas buvo priimtas pagal vaikų apsaugą reglamentuojančias viešosios teisės normas.“

12. Taip reikėtų atsakyti ir į pirmąjį klausimą šioje byloje.

B — *Dėl antrojo klausimo*

13. Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo paaiškinti nuolatinės vaiko gyvenamosios vietos sąvoką, kuri pagal Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalį yra susiejimo veiksnys nustatant atitinkamos valstybės narės teismų[5] jurisdikciją priimti sprendimus tėvų pareigų srityje. Kartu šis aiškinimas turi įtakos valstybės narės, kurioje vaikas yra, tačiau neturi savo nuolatinės gyvenamosios

4 — Minėtas 2 išnašoje.

5 — Reglamento Nr. 2201/2003 prasme „teismas“ pagal 2 straipsnio 1 punktą apima visas valstybių narių institucijas, turinčias jurisdikciją bylose, patenkančiose į reglamento taikymo sritį pagal 1 straipsnį.

vietos, teismų jurisdikcijai. Pagal reglamento 13 straipsnio 1 dalį vien buvimas jurisdikciją pagrindžia tik tuomet, jei negalima nuolatinės gyvenamosios vietos nustatyti kitur.

14. Reglamente nėra nuolatinės gyvenamosios vietos sąvokos apibrėžimo. Tiesiog iš būdvardžio „nuolatinė“ vartojimo išplaukia, kad gyvenamoji vieta turi būti pastovi ir reguliari.

15. Tačiau, priešingai nei mano Jungtinės Karalystės vyriausybė, dėl to, kad nėra apibrėžimo, nereikėtų daryti išvados, kad sąvokos negalima kitaip teisiškai aiškinti ir kad ji nereiškia daugiau nei pirminė žodžių reikšmė. Atvirkščiai, sąvoka turėtų būti apibrėžta tiksliau, atsižvelgiant į jos esmę ir tikslą bei į įstatymų kontekstą. Tačiau Jungtinės Karalystės vyriausybė teisi, teigdama, kad aiškinimu reikėtų palikti nacionaliniam teismui pakankamai erdvės atsižvelgti į visas aplinkybes, kurios svarbios konkrečioje byloje.

1. Reglamente Nr. 2201/2003 nustatytų jurisdikcijos taisyklių, taikomų sprendimams dėl tėvų pareigų, esminiai bruožai

16. Vaikams reikalinga ypatinga apsauga ir jų tėvų arba – jei jie nevykdo savo pareigų – valstybės ar kitų asmenų, kuriems patikimos globos teisės, priežiūra. Jeigu reikalingi teismo sprendimai dėl tėvų pareigų, reikėtų kiek įmanoma vengti ilgų teismo procesų, kad vaiko vystymuisi būtų padaryta kuo mažiau žalos.

17. Dėl bylų su tarptautiniais elementais Reglamentas Nr. 2201/2003 užtikrina aiškią ir išsamią tarptautinės teismų jurisdikcijos nustatymo procedūrą, kuri yra pirmoji skubių teismo sprendimų vaiko gerovės labui prielaida. Todėl reglamente šiuo atžvilgiu vartojamus terminus reikia aiškinti savarankiškai ir nesiremiant nacionaline teise, siekiant užtikrinti vienodą jurisdikcijos taisyklių aiškinimą bei taikymą ir išvengti jurisdikcijos kolizijų[6].

18. Kaip ypač akcentuojama 12 konstatuojamojoje dalyje, reglamentas pirmiausia suteikia

6 — Šiuo atžvilgiu žr. 2 išnašoje minėto sprendimo *C* 46–47 punktus.

jurisdikciją valstybės narės, kurioje vaikas turi nuolatinę gyvenamąją vietą, teismams: dėl artumo šie teismai yra tinkamiausi spręsti, kas atitinka vaiko interesus.

19. Nuolatinės gyvenamosios vietos sąvoka, kuri turi lemiamą reikšmę nustatant bendrąją jurisdikciją pagal Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnį, taip pat kitus, tiesiogiai ar netiesiogiai susijusius jurisdikcijos pagrindus (9, 10 ir 13 straipsniai), turi būti aiškinama atsižvelgiant į šį tikslą.

20. Nuolatinę gyvenamąją vietą reikia skirti nuo paprastos buvimo vietos. Vaiko buvimas valstybėje narėje taip pat sukuria artumą joje esančių teismų atžvilgiu, tačiau šis santykis nėra tapatus nuolatinei gyvenamajai vietai. Todėl Reglamento Nr. 2201/2003 13 straipsnis valstybės narės, kurioje vaikas yra, teismams suteikia tik papildomą jurisdikciją, kuri netaikoma, jei nuolatinę gyvenamąją vietą galima nustatyti kitoje valstybėje.

21. Taigi norint atskirti jurisdikciją pagal reglamento 8 ir 13 straipsnius, reikia suformuluoti kriterijus, pagal kuriuos vaiko gyvenamoji vieta pripažįstama „nuolatine“ gyvenamąja vieta ir atskiriama nuo mažiau pastovaus buvimo.

2. Reglamento Nr. 2201/2003 ir daugiašalių konvencijų santykis

22. Priimant Reglamentą Nr. 2201/2003 jau galiojo kelios daugiašalės konvencijos, taikytinos daugeliui ar visoms valstybėms narėms ir numatančios sprendimams dėl globos taikomas jurisdikcijos taisykles. Reglamentas iš dalies pakeitė šių konvencijų nuostatas valstybių narių atžvilgiu ir iš dalies galioja kartu su daugiašalėmis konvencijomis.

23. Nepaisant to, konvencijos yra svarbi reglamento priėmimo istorijos dalis. Be to, skirtingų priemonių taikymo sritys turi būti nuosekliai viena nuo kitos atskirtos. Tai leidžia vienodai aiškinti nuolatinės gyvenamosios vietos sąvoką, nurodytą konvencijų ir reglamento nuostatose.

24. Reglamento Nr. 2201/2003 turinį pirmiausia inspiravo 1996 m. spalio 19 d. Hagos konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje[7] (toliau – Vaiko apsaugos konvencija)[8]. Vaiko apsaugos konvencijos 5 straipsnio 1 dalis, kaip ir Reglamento 8 straipsnio 1 dalis, jurisdikciją pirmiausia suteikia vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos (*résidence habituelle*) valstybės teismams.

25. Pagal reglamento 61 straipsnio a punktą reglamentas turi viršenybę prieš Vaiko apsaugos konvenciją, jeigu atitinkamo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta yra valstybės narės teritorijoje. Tai atitinka Vaiko apsaugos konvencijos 52 straipsnio 2 ir 4 dalis, kurios leidžia valstybėms narėms taikyti Bendrijos teisės jurisdikcijos taisykles vaikams, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra Bendrijoje.

26. Kaip teisingai pabrėžia Suomijos, Vokietijos, Graikijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės, nuolatinės gyvenamosios vietos sąvoką reikia aiškinti vienodai, siekiant nuosekliai atriboti Vaiko apsaugos konvencijos taikymo sritį nuo reglamento taikymo srities ir išvengti jurisdikcijos kolizijų tarp valstybių narių teismų ir kitų Vaiko apsaugos konvencijos susitariančiųjų valstybių teismų[9].

27. Taip pat reikėtų paminėti kitas tris susijusias konvencijas, kurių santykis su Reglamentu Nr. 2201/2003 nustatytas reglamento 60 straipsnyje:

— 1961 m. spalio 5 d. Hagos konvencija dėl valdžios institucijų įgaliojimų ir taikytinos teisės nepilnamečių apsaugos srityje (toliau – Nepilnamečių apsaugos konvencija)[10] (60 straipsnio a punktas),

7 — 2008 m. birželio 5 d. Tarybos sprendimas 2008/431/EB (OL L 151, p. 36) įgalioja prie konvencijos dar neprisijungusias valstybes nares Europos bendrijos labui ją ratifikuoti arba prie jos prisijungti. Konvencijos tekstas yra pridėtas prie Sprendimo 2008/431/EB (OL L 151, p. 39).

8 — Komisijos pasiūlymas, susijęs su Tarybos reglamentu dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančiu Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 ir iš dalies keičiančiu Reglamentą (EB) Nr. 44/2001 išlaikymo srityje (KOM(2002) 222, galutinis/2). Taip pat žr. mano 2007 m. rugsėjo 20 d. Išvados byloje *C* (C-435/06, Rink. p. I-10141) 49 punktą.

9 — Dėl taikymo srities nustatymo žr. 8 išnašoje minėtos mano išvados byloje *C* 50 punktą.

10 — *Actes et documents de la Neuvième session de la Conférence de La Haye de droit international privé (1960)*, IV tomas. Vertimas į vokiečių kalbą paskelbtas BGBl. 1971 II, p. 219 (galima rasti tinklalapyje http://www.hcch.net/upload/text10_de.pdf).

— 1980 m. gegužės 20 d. Europos konvencija dėl sprendimų, susijusių su vaikų globa, pripažinimo ir vykdymo bei vaikų globos atnaujinimo (toliau – Europos globos konvencija)[11] (60 straipsnio d punktas) ir

— 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų (toliau – Vaikų grobimo konvencija)[12] (60 straipsnio e punktas).

28. Pagal Reglamento Nr. 2201/2003 60 straipsnį valstybių narių tarpusavio santykiuose reglamentas turi viršenybę prieš šias konvencijas tiek, kiek jos susijusios su bylomis, kurioms taikomas reglamentas.

29. Nepilnamečių apsaugos konvencija buvo pirmtakė, kuria pagrįsta Vaiko apsaugos konvencija[13]. Joje jau buvo nustatyta, kad nuolatinė gyvenamoji vieta yra jurisdikcijos susiejimo veiksnys. Europos globos konvencijoje, panašiai kaip ir Vaikų grobimo konvencijoje, dėl pagrobtų vaikų grąžinimo vadovaujamasi nuolatine gyvenamąja vieta.

30. Kaip Teisingumo Teismas neseniai nurodė savo sprendime *Rinau*[14], Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnyje ypač remtasi Vaikų grobimo konvencija ir perimti pagrindiniai jos principai. Abiem nuostatomis siekiama, kad pagrobti vaikai skubiai grįžtų į

11 — Galima rasti tinklalapyje http://www.conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/ Html/105.htm Vertimas į vokiečių kalbą paskelbtas BGBl. 1990 II, p. 220.

12 — *Actes et documents de la Quatorzième session de la Conférence de La Haye de droit international privé* (1980), III tomas, p. 413 (galima rasti tinklalapyje http://hcch.e-vision.nl/index_fr.php?act=conventions.pdf&cid=24). Vertimas į vokiečių kalbą paskelbtas *Bundesgesetzblatt 1990 Teil II*, p. 207.

13 — Žr. P. Lagarde 1996 m. Hagos vaiko apsaugos konvencijos aiškinamojo pranešimo (*Actes et documents de la Dix-huitième session de la Conférence de La Haye de droit international privé (1996)*, II tomas, p. 534, 538) 1 punktą (galima rasti tinklalapyje http://hcch.e-vision.nl/upload/expl34.pdf).

14 — Žr. 2008 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Rinau* (C-195/08 PPU, Rink. p. I-5271, 49 ir 62 punktai).

valstybę, kurioje jie turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą iki neteisėto išvežimo. Vienodas nuolatinės gyvenamosios vietos sąvokos aiškinimas reikalingas taip pat ir dėl šio suderinimo.

31. Susijusiose daugiašalėse konvencijose sąmoningai atsisakoma pateikti nuolatinės gyvenamosios vietos sąvoką ir paliekama ją detaliau apibrėžti teismams, įvertinus kiekvienos bylos faktus[15]. Kaip pabrėžia byloje dalyvaujančios vyriausybės, konvencija yra pagrįsta idėja, kad lemiamą reikšmę turi faktinis atitinkamo vaiko gyvenimo centras, kurį reikia nustatyti atsižvelgiant į visas svarbias aplinkybes ir kurį reikia skirti nuo nuolatinės gyvenamosios vietos formalistinės sąvokos[16].

15 — Žr. 8 išnašoje nurodytą Komisijos pasiūlymą, p. 9. P. Lagarde paaiškina, jog Vaiko apsaugos konvencijoje buvo nuspręsta nepateikti nuolatinės gyvenamosios vietos apibrėžimo, kad tai nekliudytų taikyti galiojančių konvencijų, kuriose taip pat vartojamas šis terminas (Vaiko apsaugos konvencijos aiškinamasis pranešimas, minėtas 13 išnašoje, p. 553, 40 punktas).

16 — Dėl Nepilnamečių apsaugos konvencijos žr. W. de Steiger aiškinamąjį pranešimą, *Actes et documents de la Neuvième session de la Conférence de La Haye de droit international privé* (1960), IV tomas, p. 219, 225 (galima rasti tinklalapyje http://hcch.e-vision.nl/upload/expl10f.pdf).
Dėl Vaikų grobimo konvencijos: E. Pérez-Vera aiškinamasis pranešimas, *Actes et documents de la Quatorzième session de la Conférence de La Haye de droit international privé (1980)*, III tomas, p. 426 ir 445, 66 punktas (galima rasti tinklalapyje http://hcch.e-vision.nl/upload/expl28.pdf). Susijusi Vaikų grobimo konvencijos susitariančiųjų valstybių teismų praktika yra INCADAT duomenų bazėje (http://www.incadat.com/index.cfm).
Dėl Europos globos konvencijos: aiškinamojo pranešimo 15 punktas (galima rasti tinklalapyje http://www.conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/HTML/105.htm), kuriame nurodoma 1971 m. sausio 18 d. Europos Tarybos Ministrų Komiteto rezoliucija (72) 1 dėl „nuolatinės gyvenamosios vietos“ ir „gyvenamosios vietos“ teisinių sąvokų standartizavimo (galima rasti tinklalapyje https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=587935&SecMode=1&DocId=642796&Usage=2).

3. Teisingumo Teismo praktikos svarba dėl nuolatinės gyvenamosios vietos sąvokos su pareigūnais susijusioje ir socialinėje teisėje

32. Siūlydama savo aiškinimą, Komisija išreiškia šiek tiek kitokią nuomonę. Dėl nuolatinės gyvenamosios vietos sąvokos ji remiasi Konvencijos, sudarytos Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsnio pagrindu, dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų bylose, susijusiose su santuoka, pripažinimo ir vykdymo[17], rengimo aplinkybėmis.

33. Konvencijos aiškinamajame pranešime (Borrás pranešimas) nurodoma, kad nuolatinės gyvenamosios vietos sąvokos nuspręsta nepateikti. Tačiau atsižvelgta į tai, kad kitose teisės srityse Teisingumo Teismas yra pateikęs tokį nuolatinės gyvenamosios vietos apibrėžimą: „nuolatinė gyvenamoji vieta yra vieta, kurioje suinteresuotasis (asmuo) įkūrė nuolatinį arba įprastą savo interesų centrą,

17 — OL C 221, 1998, p. 2. Konvencija neįsigaliojo, bet gali būti laikoma Reglamento Nr. 2201/2003 turinio pirmtake. Didžiąją dalį jos nuostatų perėmė 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1347/2000 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis abiejų sutuoktinių vaikams, pripažinimo bei vykdymo (OL L 160, p. 19; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 1 t., p. 209), kurį pakeitė Reglamentas Nr. 2201/2003.

siekdamas stabilumo. Siekiant nustatyti nuolatinę gyvenamąją vietą, svarbu atsižvelgti į visas su ja susijusias faktines aplinkybes ir ypač į suinteresuotojo (asmens) faktinę gyvenamąją vietą“[18].

34. Tačiau posėdyje Suomijos, Vokietijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybių atstovai pagrįstai nesutiko, kad šis apibrėžimas būtų vartojamas patikslinant vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos apibrėžimą Reglamente Nr. 2201/2003.

35. Nurodytos bylos yra dėl specifinio, su pareigūnais susijusio teisės klausimo, būtent ekspatriacijos išmokos suteikimo sąlygų. Europos Bendrijų pareigūnas teisę į šią išmoką įgyja tik tuomet, jei paskirtas jis perkėlė savo nuolatinę gyvenamąją vietą į tarnybos vietą, tačiau tokios teisės neįgyja, jeigu jis ten jau turėjo gyvenamąją vietą.

36. Nepaisant to, kad šis, su pareigūnais susijęs, teisinis pagrindas neturi nieko bendra su šeimos teisės kontekstu šioje byloje, apibrėžimas netinkamas perkelti į šią bylą dar ir todėl, kad jame pernelyg pabrėžiamas atitinkamo asmens ketinimas. Tai galbūt galėtų tikti suaugusiesiems. Taigi tai ne sutapimas, kad Borrás pranešime šiomis bylomis remiamasi dėl jurisdikcijos skyrybų atveju. Tačiau bent jau mažesnių vaikų atveju lemiama yra ne paties vaiko, o tėvų valia, kurių turima globos teisė taip pat apima teisę nustatyti vaiko gyvenamąją vietą. Bet būtent globos ginčų kontekste asmenų, turinčių globos teisę, nuomonės apie tai, kur vaikai turėtų gyventi, gali labai skirtis. Todėl tėvo ar motinos ketinimas gyventi su vaiku konkrečioje vietoje gali būti tik vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos požymis, bet ne vienintelė lemiama sąlyga.

37. Jungtinės Karalystės vyriausybė taip pat teisi, teigdama, kad gyvenamosios vietos sąvoka, kurią Teisingumo Teismas išplėtojo aiškindamas socialinės teisės nuostatas[19], neturėtų būti pritaikyta Reglamentui Nr. 2201/2003, nes skirtingomis nuostatomis siekiama visiškai kitų tikslų. Nuostatomis dėl socialinės apsaugos schemų taikymo darbuotojams migrantams siekiama atriboti gyvenamosios vietos valstybės ir įdarbinimo vietos valstybės jurisdikcijas dėl tam tikrų išmokų

18 — Konvencijos, sudarytos Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsnio pagrindu, dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų bylose, susijusiose su santuoka, pripažinimo ir vykdymo A. Borrás aiškinamasis pranešimas (OL C 221, 1998, p. 27, 32 punktas). Nurodytą ištrauką galima rasti, be kita ko, 1994 m. rugsėjo 15 d. Teisingumo Teismo sprendime *Magdalena Fernández prieš Komisiją* (C-452/93 P, Rink. p. I-4295, 22 punktas), vėliau ja remtasi nusistovėjusioje Pirmosios instancijos teismo praktikoje (pavyzdžiui, žr. 2005 m. spalio 25 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimą *Herrero Romeu prieš Komisiją*, T-298/02, Rink. p. II-4599, 51 punktas).

19 — Žr. 1977 m. vasario 17 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Di Paolo* (76/76, Rink. p. 315, 17–22 punktai); 1992 m. liepos 8 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Knoch* (C-102/91, Rink. p. I-4341, 21–23 punktai); 1999 m. vasario 25 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Swaddling* (C-90/97, Rink. p. I-1075, 29 ir 30 punktai) ir 2004 m. lapkričio 11 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Adanez-Vega* (C-372/02, Rink. p. I-10761; 37 punktas).

skyrimo. Kitaip nei jurisdikcijos dėl sprendimų, susijusių su globa, atveju, pagrindinis interesas yra ne atitinkamo asmens gerovė, bet naštos padalijimas tarp valstybių narių.

4. Nuolatinės gyvenamosios vietos sąvokos aiškinimo Reglamento Nr. 2201/2003 prasme pasekmės

38. Atsižvelgiant į Reglamento Nr. 2201/2003 formuluotę bei tikslus ir į susijusias daugiašales konvencijas, nuolatinės gyvenamosios vietos sąvoka reglamento 8 straipsnio 1 dalyje turėtų būti suprantama kaip atitinkanti faktinį vaiko interesų centrą.

39. Tam, kad nustatytų faktinį interesų centrą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti į visas „tuo metu, kai byla patenka jo žinion“, esančias aplinkybes. Tačiau neaišku, kas turėtų būti laikoma patekimu teismo žinion tokiu atveju kaip šis, kai institucijos aiškiai veikė remdamosi joms suteiktais įgaliojimais[20]. Konkrečiai atitinkamas aktas gali būti 2005 m. lapkričio 16 d. vaiko paėmimas, nes būtent dėl šios priemonės institucijos veiksmai pirmą kartą turėjo išorines pasekmes[21].

40. Šioje byloje gyvenamosios vietos turėjimo trukmė bei reguliarumas ir vaiko šeiminė bei socialinė integracija gali turėti didelės reikšmės nustatant nuolatinę gyvenamąją vietą.

— Gyvenamosios vietos turėjimo trukmė ir reguliarumas

41. Atskiriant nuolatinį gyvenimą nuo tiesiog laikino buvimo, gyvenimas paprastai turi trukti tam tikrą laiką. Reglamentas Nr. 2201/2003 šiuo atžvilgiu nenustato konkretaus termino. Tačiau kada gyvenamoji vieta yra nuolatinė, priklauso nuo kiekvienos bylos aplinkybių. Ypač svarbūs veiksniai čia gali būti vaiko amžius bei toliau aprašytos šeiminės ir socialinės aplinkybės.

42. Nėra reikalavimo, kad gyvenimas vienoje vietoje turi būti nepertraukiamas. Taigi laikinas vaiko nebuvimas, pavyzdžiui, per

20 — Dėl „bylos iškėlimo“ sąvokos Reglamento Nr. 2201/2003 64 straipsnio 2 dalies prasme žr. 8 išnašoje minėtos mano išvados byloje *C* 67 ir 68 punktus.

21 — Dėl bylos iškėlimo Reglamento Nr. 2201/2003 64 straipsnio 2 dalies prasme atrodo, kad Teisingumo Teismas koncentruojasi netgi į ankstesnę datą, būtent institucijų vidaus tyrimų pradžią (žr. 2 išnašoje minėto sprendimo *C* 72 punktą).

atostogas, nenutraukia nuolatinio gyvenimo eigos. Tačiau nuolatinė gyvenamoji vieta nebegali būti pripažįstama, jei sugrįžimas į pradinę gyvenamąją vietą nenumatomas atsižvelgiant į faktines aplinkybes.

43. Teisėto persikėlimo atveju nuolatinė gyvenamoji vieta į naują valstybę gali būti perkelta net ir po labai trumpo laikotarpio. Tai nurodyta Reglamento Nr. 2201/2003 9 straipsnio 1 dalyje. Pagal šią nuostatą, nukrypstant nuo 8 straipsnio, vaiko buvusios nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismai tris mėnesius nuo persikėlimo išlaiko jurisdikciją, kad pakeistų sprendimą dėl bendravimo teisių, priimtą toje valstybėje narėje iki vaiko persikėlimo, jeigu bendravimo teises turinčio tėvo ar motinos nuolatinė gyvenamoji vieta ir toliau išlieka ankstesnėje valstybėje narėje. Taigi ši nuostata pagrįsta mintimi, kad naujoje gyvenamojoje vietoje gali būti nuolatos gyvenama net ir nepraėjus trims mėnesiams ir todėl ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos teismų naudai, kaip 8 straipsnio išimtis, reikalinga nustatyti taisyklę dėl jurisdikcijos.

44. Tačiau 9 straipsnio 1 dalis taikoma tik labai specifinei situacijai. Kitais atvejais, jei keičiasi vieta, reikia atsižvelgti į visas kiekvienos bylos aplinkybes. Nuolatinės gyvenamosios vietos pasikeitimą ypač gali rodyti bendras tėvų ketinimas su vaiku nuolatos įsikurti kitoje valstybėje narėje. Pats tėvų ketinimas gali pasireikšti tokiomis išorinėmis aplinkybėmis, kaip antai, būsto pirkimas arba nuoma naujoje valstybėje, pranešimas institucijoms apie naują adresą, darbo santykių sukūrimas ir vaiko vedimas į darželį ar mokyklą. Ir, atvirkščiai, seno būsto ir darbo palikimas bei pranešimas institucijoms apie išvykimą rodo, kad nuolatinis gyvenimas ankstesnėje valstybėje baigėsi.

45. Išimtiniais atvejais taip pat gali būti, kad pereinamuoju laikotarpiu nebebus nuolatinės gyvenamosios vietos ankstesnėje valstybėje, o naujoje valstybėje dar nebus įgytas nuolatinio gyvenimo statusas. Būtent tokiu atveju Reglamento Nr. 2201/2003 13 straipsnis suteikia kitą jurisdikciją valstybės narės, kurioje vaikas yra, teismams.

46. Vaikų grobimo atveju 10 straipsnis su tam tikromis sąlygomis numato, kad išlaikoma valstybės, kurioje iki pagrobimo buvo ankstesnė nuolatinė gyvenamoji vieta, teismų jurisdikcija. Tačiau pagrobimas nekliudo nuolatinei gyvenamajai vietai būti perkeltai į valstybę, į kurią vaikas buvo išgabentas. Tokiu atveju jurisdikcija gali skubiai pasikeisti globos teises turinčių asmenų ir kompetentingų institucijų pritarimu (10 straipsnio

a punktas). Visais kitais atvejais jurisdikcija negali būti perduota, kol vaikas nebus pragyvenęs kitoje valstybėje narėje bent vienus metus (10 straipsnio b punktas). Tačiau vienų metų laikotarpis čia nėra vienintelis lemiamas veiksnys. Jurisdikcijos perdavimas labiau priklauso nuo aplinkybių, papildomai išvardytų 10 straipsnio b punkto i–iv papunkčiuose.

— Vaiko šeiminė ir socialinė padėtis

47. Stabilumas, kuriuo nuolatinė gyvenamoji vieta skiriasi nuo paprasto buvimo, taip pat priklauso nuo vaiko šeiminės ir socialinės integracijos. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi susidaryti apie tai bendrą vaizdą, atsižvelgęs į visas aplinkybes, kurių svarba gali kisti pagal vaiko amžių.

48. Šeiminę padėtį apibūdina asmenys, su kuriais vaikas gyvena gyvenamojoje vietoje arba su kuriais reguliariai bendrauja, kitaip tariant, tėvai, broliai ir seserys, seneliai ir kiti artimi giminaičiai. Socialinei integracijai svarbios tokios aplinkybės, kaip antai, mokykla, draugai, laisvalaikio veikla ir svarbiausia – kalbos mokėjimas.

49. Nenorint užbėgti už akių prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo atliekamam bendram visų aplinkybių vertinimui, keli dalykai šioje byloje rodo, kad 2005 m. lapkričio mėnesį vaikai C, D ir E dar neturėjo nuolatinės gyvenamosios vietos Suomijoje. Taigi tai, jog iš pradžių buvo suplanuotos tik atostogos, galėjo rodyti, kad nuolatinis gyvenimas Švedijoje tęsiasi. Be to, važinėjimas iš vienos stovyklavietės į kitą greičiausiai labai sumažino vaikų galimybes užmegzti nuolatinius socialinius ryšius su kitais asmenimis nei su savo motina ir patėviu. Sunkinanti aplinkybė yra ta, kad jie nelankė mokyklos.

50. Kita vertus, galima daryti prielaidą, kad vaikai mokėjo mažiausiai vieną iš Suomijos valstybinių kalbų. Vėliau, lapkričio mėnesį, tėvai tikriausiai atsisakė ankstesnio ketinimo Suomijoje tik praleisti atostogas. Tai patvirtina faktas, kad 2005 m. spalio mėnesį šeima ketino persikelti į socialinį būstą Suomijoje.

51. Jeigu Suomijos teismai vis dėlto nuspręstų, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamų įvykių metu C, D ir E neturėjo nuolatinės gyvenamosios vietos toje valstybėje narėje, taigi joje nėra jurisdikcijos pagal Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalį, Suomijos teismų jurisdikcija galėtų kilti iš 13 straipsnio. Šios jurisdikcijos sąlyga, atsižvelgiant į aprašytus kriterijus, būtų negalėjimas nustatyti kitos nuolatinės gyvenamosios vietos, ypač Švedijoje.

52. Todėl atsakymas į antrąjį klausimą turi būti toks: vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta pagal Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalį yra ten, kur, bendrai įvertinus visas svarbias faktines aplinkybes, ypač gyvenamosios vietos turėjimo trukmę ir stabilumą bei šeiminę ir socialinę integraciją, yra jo interesų centras. Tik tuomet, jei tokios nuolatinės gyvenamosios vietos nustatyti neįmanoma ir jei nėra jurisdikcijos 12 straipsnio pagrindu[22], valstybės narės, kurioje vaikas yra, teismai turi jurisdikciją pagal reglamento 13 straipsnio 1 dalį.

prašymą pateikęs teismas nuspręstų, kad, atsižvelgiant į antrojo klausimo atsakymą, Suomijos teismai neturi jurisdikcijos pirmiausia pagal reglamento 8 arba 13 straipsnį.

1. Dėl trečiojo klausimo a dalies

C — *Dėl trečiojo klausimo*

55. Šiuo klausimu teismas prašo nustatyti sąlygas, kurioms esant pagal Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnio 1 dalį galima taikyti tokias laikinąsias priemones, susijusias su tėvų pareigomis, kaip antai skubus vaiko paėmimas priežiūrai.

53. Trečiasis klausimas, kuris suskirstytas į tris dalis, yra susijęs su Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnio aiškinimu. Ši nuostata numato, kad neatidėliotinais atvejais valstybės narės teismai gali taikyti laikinas, įskaitant apsaugos, priemones, kurios gali būti numatytos jų teisėje, netgi jei šis reglamentas jiems nesuteikia jurisdikcijos nagrinėti bylą iš esmės.

56. Aiškinant 20 straipsnio 1 dalį reikia atsiminti, kad ši nuostata leidžia imtis veiksmų teismams, kurie pagal reglamentą neturi jurisdikcijos nagrinėti bylą iš esmės ir todėl pagal reglamento 17 straipsnį turėtų pareikšti, kad neturi jurisdikcijos. Todėl iš esmės 20 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti siaurai. Atsižvelgiant į tai, neatidėliotinais atvejais teismams turi būti leidžiama imtis visų priemonių, kurios būtinos vaiko gerovės labui.

54. Taigi minėtos nuostatos aiškinimas šioje byloje būtų reikšmingas tik tuomet, jei

22 — Tačiau 12 straipsnio viršenybė prieš 13 straipsnį kelia problemų (žr. T. Rauscher straipsnį knygoje T. Rauscher (red.) „Europäisches Zivilprozessrecht“, I t., 2-asis leidimas, Miunchenas, 2006, 13 straipsnio 5 punktas).

57. Tačiau iš šios nuostatos formuluotės išplaukia, kad, pirma, tokios priemonės gali būti susijusios tik su tais vaikais, kurie yra valstybėje narėje, į kurios teismą kreiptasi. Buvimo vietos valstybės teismas dėl savo artumo gali nuspręsti, ar reikia imtis skubių priemonių ir, jei taip, – kokių. Jis taip pat gali užtikrinti, kad priemonės būtų vykdomos. Šia prasme 20 straipsnio 1 dalies sąlygos yra įvykdytos. Šioje byloje nereikia spręsti klausimo, kuriuo diskutuojama teisinėje literatūroje, ar 20 straipsnis tuomet pats sukuria jurisdikciją dėl skubių priemonių, ar tiesiog remiamasi jurisdikcija pagal *lex fori* principą[23]. Akivaizdu, kad Suomijos teismai ir pagal nacionalinę teisę galėjo nurodyti skubiai paimti vaikus *Lastensuojelulaki* 18 straipsnio pagrindu.

58. Antra, tai turi būti *neatidėliotinas atvejis*. Neatidėliotinumas yra visuomet, kai vaiko buvimo valstybės teismo, į kurį kreiptasi, nuomone, būtina imtis skubių veiksmų siekiant apsaugoti vaiko gerovę.

59. Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnio 1 dalyje numatyto neatidėliotinumo kriterijaus negalima aiškinti neatsižvelgiant į 20 straipsnio 2 dalį. Pagal reglamento 20 straipsnio 2 dalį laikinos priemonės negalioja, kai teismas, turintis jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, jau yra ėmęsis priemonių, kurias jis laiko tinkamomis. Kaip pabrėžia Jungtinės Karalystės vyriausybė, 20 straipsnis taip užtikrina, kad nebūtų jurisdikcijos spragų, ir teismas, turintis jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, bet kuriuo metu galėtų priskirti bylą sau. Todėl, kaip teisingai nurodo Vokietijos vyriausybė, nėra pavojaus, kad reglamente nustatytai jurisdikcijos sistemai pakenks per platus neatidėliotinumo sąvokos 20 straipsnio 1 dalies prasme aiškinimas.

60. Trečia, 20 straipsnio 1 dalis leidžia tik *laikinąsias* priemones. Priimti galutinį sprendimą paliekama teismui, turinčiam jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės. Tačiau konkretaus laikinųjų priemonių galiojimo termino 20 straipsnis nenumato. Jeigu pats laikinąją priemonę pritaikęs teismas nenustato termino arba jos nepanaikina, pagal 20 straipsnio 2 dalį ji lieka galioti, kol jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės turintis teismas imsis veiksmų.

61. Tačiau dėl trečiosios klausimo dalies Komisija atkreipia dėmesį į teismų praktiką, susijusią su Briuselio konvencijos 24 straipsniu, kurį atitinka Reglamento

23 — Diskusijas žr. M. Andre „Zur Abgrenzung des räumlichen Anwendungsbereichs von KSÜ und autonomem IZPR/IPR", *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts – IPRax*, 2006, p. 82, 85.

Nr. 44/2001[24] 31 straipsnis. Pagal šią teismų praktiką laikinosiomis priemonėmis siekiama išsaugoti faktinę arba teisinę situaciją tam, kad būtų apsaugotos teisės, kurias, beje, prašoma pripažinti teisme, turinčiame jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės[25]. Teismas turi įvykdyti visas priemonės taikymo sąlygas, kurios užtikrintų jos laikinąjį arba apsauginį pobūdį[26].

62. Komisija teigia, kad nepateikus ieškinio Švedijos teismams, kurie gali turėti jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, yra pavojus, kad, priešingai nei numato ši teismų praktika, 2005 m. gruodžio 15 d. *Perusturvalautakunta* paskirtas paėmimas priežiūrai ir apgyvendinimas gali tęstis iki vaikų pilnametystės. Be to, kadangi reglamentas nenumato, kad byla būtų perduota jurisdikciją turinčiam teismui (šiuo klausimu žr. 3 klausimo c dalį), pasibaigus laikinųjų priemonių galiojimui gali atsirasti priežiūros spraga, kuri prieštarautų reglamento tikslams.

63. Viena vertus, šiuo klausimu reikėtų pastebėti, kad šiame kontekste taikant teismų praktiką dėl laikinųjų priemonių pagal Briuselio konvenciją gali kilti problemų. Laikinosiomis priemonėmis civilinėje ar komercinėje byloje konvencijos ar Reglamento Nr. 44/2001 prasme siekiama apsaugoti ieškovo teises ir todėl atsakovui laikinai sutrukdoma naudotis savo teisėmis. Tad tokios laikinosios priemonės, kurių imasi teismas, neturintis jurisdikcijos pagrindinėje byloje, turi būti taikomos tik tuomet, kai tai visiškai neišvengiama.

64. Dėl priemonių pagal Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnio 1 dalį, atvirkščiai, akcentuojama vaiko, kuris pats negali apginti savo interesų, gerovė. Tai, kad apsaugos priemonės riboja tėvų globos teises, yra tiesa. Tačiau jie gali kreiptis į jurisdikciją turintį teismą ir prašyti priemones panaikinti pagal 20 straipsnio 2 dalį. Tai yra esminis skirtumas nuo Briuselio konvencijos 24 straipsnio ir Reglamento Nr. 44/2001 31 straipsnio, kurie tokios nuostatos neturi.

65. Kita vertus, Komisija teisi, pažymėdama, kad vaikų nuolatinė gyvenamoji vieta galėjo persikelti į Suomiją per Suomijos institucijų paskirtos globos ir apgyvendinimo laikotarpį. Tuomet Suomijos teismai pagal reglamento

24 — 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42).

25 — 1992 m. kovo 26 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Reichert ir Kockler* (C-261/90, Rink. p. I-2149, 34 punktas); 1998 m. lapkričio 17 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Van Uden* (C-391/95, Rink. p. I-7091, 37 punktas) ir 2005 m. balandžio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas *St. Paul Dairy Industries* (C-104/03, Rink. p. I-3481, 13 punktas).

26 — 1980 m. gegužės 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Denilauler* (125/79, Rink. p. 1553, 15 punktas); 25 išnašoje minėto sprendimo *Van Uden* 38 punktas ir 25 išnašoje minėto sprendimo *St. Paul Dairy Industries* 14 punktas.

8 straipsnio 1 dalį turėtų jurisdikciją iš esmės nagrinėti vėliau iškeltas naujas bylas. Bet kuriuo atveju daug kas rodo, kad Švedijoje nuolatinės gyvenamosios vietos nebėra, nes šeima yra palikusi šalį jau gana ilgą laiką ir nebeketina Suomijoje vien praleisti atostogas, o pagal objektyvias faktines aplinkybes grįžimas į Švediją mažai tikėtinas. Todėl Suomijos teismai, jei šioje valstybėje narėje dar nėra nuolatinės gyvenamosios vietos, pagal 13 straipsnį galėtų turėti jurisdikciją naujoje byloje. Taigi „jurisdikcijos spragos“ baimintis nereikėtų.

2. Dėl trečiojo klausimo b dalies

66. Antroje klausimo dalyje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar apsaugos priemonės reglamento 20 straipsnio 1 dalies prasme yra tik tos priemonės, kurias galima skirti pagal nacionalinę teisę, ir ar šioms priemonėms privalomos nacionalinės teisės nuostatos, kai taikomas minėtas straipsnis.

67. Nuostata, remiantis jos formuluote, leidžia imtis pagal nacionalinę teisę galimų apsaugos priemonių. Išskyrus sąlygas, kurios buvo ką tik paaiškintos aptariant trečiojo klausimo a dalį, reglamento 20 straipsnyje nėra jokių kitų reikalavimų dėl taikytinų nacionalinių nuostatų formos[27].

68. Pažymėtina, kad laikinųjų priemonių sąvoka yra savarankiška Bendrijos teisės sąvoka. Todėl, kaip teisingai teigia Suomijos vyriausybė ir Komisija, 20 straipsnio 1 dalis nedraudžia priemonių, kurios nacionalinėje teisėje nėra aiškiai pripažįstamos laikinosiomis priemonėmis. Kaip išplaukia iš atsakymo į pirmą klausimo dalį, nuostata iš tikrųjų leidžia visas priemones, kurios nėra galutinio pobūdžio ir kurios būtinos vaiko gerovei užtikrinti, kol jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės turintis teismas imsis veiksmų.

69. Kitais atvejais spręsti, kokių priemonių pagal nacionalinę teisę galima imtis ir ar nacionalinės teisės nuostatos yra privalomos, turi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

27 — Kaip pabrėžia Vokietijos vyriausybė, nacionalinės nuostatos taip pat apima tarptautinės privatinės teisės normas. Kai šios normos leidžia taikyti kitos valstybės teisę, reglamento 20 straipsnio 1 dalis nedraudžia taikyti užsienio nuostatų, nurodytų teismo, į kurį kreiptasi, valstybės kolizinėse normose.

3. Dėl trečiojo klausimo c dalies

70. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat klausia, ar institucijoms savo iniciatyva paskyrus apsaugos priemonę byla turi būti perduota kompetentingos valstybės narės teismui.

71. Kad tokia pareiga yra, tvirtina tik Graikijos vyriausybė, o kitos šalys mano, kad tokios pareigos nėra, nes nėra atitinkamos nuostatos.

72. Iš tikrųjų tik Reglamento Nr. 2201/2003 15 straipsnyje numatytas bylos perdavimas teismui, tinkamesniam nagrinėti bylą. Tačiau pagal šią nuostatą tokį perdavimą gali atlikti tik jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės turintis teismas. Jei, remdamasis reglamento 20 straipsnio 1 dalimi, teismas nustato laikinąją priemonę pagal savo nacionalinę teisę, nėra nuostatos, kuri reglamentuotų perdavimą teismui, turinčiam jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės.

73. Dėl atsakyme į trečiojo klausimo b dalį išdėstytų priežasčių pareiga perduoti bylą taip pat nėra būtina vaiko gerovės labui siekiant užtikrinti, kad nebūtų jurisdikcijos spragos dėl priemonių tėvų pareigų srityje.

74. Tačiau teismui, kuris ėmėsi laikinųjų priemonių, reglamentas nedraudžia apie jas informuoti teismą, kuris, jo nuomone, turi jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės. Tam jis taip pat gali pasitelkti centrinę instituciją, kuri pagal Reglamento Nr. 2201/2003 55 straipsnio a punktą gali susisiekti su kitos valstybės centrine institucija.

D — *Dėl ketvirtojo klausimo*

75. Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo paaiškinti, ar teismas, kuris neturi jurisdikcijos pagal Reglamentą Nr. 2201/2003, privalo atmesti ieškinį kaip nepriimtiną, ar turi perduoti jį kitos valstybės narės teismui.

76. Pagal reglamento 17 straipsnį valstybės narės teismas turi savo iniciatyva atsisakyti jurisdikcijos, jeigu pagal reglamentą jurisdik-

ciją nagrinėti bylą turi ne jis, o kitos valstybės narės teismas. Reglamente nėra nuostatos dėl perdavimo jurisdikciją turinčiam kitos valstybės narės teismui.

77. Graikijos vyriausybė teisi, pastebėdama, kad reglamentu siekiama užtikrinti, jog nebūtų spragų jurisdikcijoje dėl priemonių tėvų pareigų srityje. Iš esmės tai užtikrina reglamento 8 ir 13 straipsniai. Kai nėra skubos, galima laukti, kol pagal šias nuostatas jurisdikciją turintys teismai ims veikti savo iniciatyva arba pagal ieškinį (pareiškimą), kitam teismui pareiškus, jog jis neturi jurisdikcijos.

78. Tačiau pirmiausia reglamento nuostatos negali garantuoti, kad jurisdikciją turintis teismas sužinos apie tai, kas įvyko kitoje valstybėje narėje. Ir kadangi teisės aktų leidėjas atsisakė įvesti pareigą perduoti bylą, vien iš reglamento tikslų šios pareigos išvesti negalima.

79. Be to, teismas, kuris neturėjo jurisdikcijos, kai į jį buvo kreiptasi, gali turėti jurisdikciją naujoje procedūroje, jeigu nagrinėjant ankstesnę bylą nuolatinė gyvenamoji vieta buvo perkelta į atitinkamą valstybę. Todėl pareiga perduoti bylą teismui, turinčiam jurisdikciją, tuo metu, kai nagrinėjama ankstesnė byla, gali būti neprotinga.

80. Bet kuriuo atveju jurisdikcijos neturinčiam teismui reglamentas nedraudžia informuoti apie savo sprendimą kitos valstybės narės teismą, kuris, jo nuomone, turi jurisdikciją. Tam pagal reglamento 55 straipsnį galima pasitelkti centrines institucijas. Tačiau tokia reglamente nenumatyta informacija, kurią jurisdikcijos neturintis teismas perduoda kitos valstybės narės teismui, negali pastarojo įpareigoti dėl jo jurisdikcijos. Ar turi jurisdikciją, šis teismas privalo spręsti pats.

V — Išvada

81. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Korkein hallinto-oikeus* pateiktus klausimus:

1. 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, su pakeitimais, padarytais 2004 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 2116/2004, 1 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad „civilinių bylų“ sąvoka šios nuostatos prasme apima vientisą sprendimą, kuriuo nurodoma nedelsiant paimti priežiūrai ir apgyvendinti vaiką ne jo paties, bet profesionalioje šeimynoje, kai šis sprendimas buvo priimtas pagal vaiko apsaugą reglamentuojančias viešosios teisės normas.

2. Vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta pagal Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalį yra ten, kur – bendrai įvertinus visas reikšmingas faktines aplinkybes, ypač gyvenimo trukmę ir stabilumą bei šeiminę ir socialinę integraciją – yra jo interesų centras. Tik tuomet, jei tokios nuolatinės gyvenamosios vietos nustatyti negalima ir jei nėra jurisdikcijos pagal 12 straipsnį, valstybės narės, kurioje vaikas yra, teismai turi jurisdikciją pagal reglamento 13 straipsnio 1 dalį.

3. a) Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnio 1 dalis leidžia valstybės narės teismams neatidėliotinais atvejais dėl toje valstybėje narėje esančio vaiko apsaugos imtis visų laikinųjų priemonių, net jei kitos valstybės narės teismai pagal reglamentą turi jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės. Neatidėliotinumas yra tuomet, kai, vaiko buvimo valstybės teismo, į kurį kreiptasi, nuomone, būtina imtis skubių veiksmų siekiant apsaugoti vaiko gerovę.

b) Reglamento 20 straipsnio 1 dalis leidžia imtis laikinųjų priemonių, kurios galimos pagal teismo, į kurį kreiptasi, valstybės narės teisę, ir šios priemonės pagal nacionalinę teisę neprivalo būti specialiai įvardytos kaip laikinosios priemonės. Tačiau spręsti, kurių priemonių pagal nacionalinę teisę galima imtis ir ar nacionalinės teisės nuostatos yra privalomos, turi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

c) Reglamentas neįpareigoja teismo, kuris pagal 20 straipsnio 1 dalį ėmėsi laikinosios priemonės, perduoti bylą kitos valstybės narės teismui, turinčiam jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės. Tačiau jis nedraudžia teismui, į kurį kreiptasi, tiesiogiai ar per centrines institucijas informuoti jurisdikciją turintį teismą apie paskirtas priemones.

4. Teismas, kuris neturi jurisdikcijos nagrinėti bylą iš esmės ir kuris nemano, kad reikia laikinųjų priemonių pagal reglamento 20 straipsnio 1 dalį, remdamasis reglamento 17 straipsniu turi pareikšti, kad jurisdikcijos neturi. Perdavimas jurisdikciją turinčiam teismui reglamente nenumatytas. Tačiau juo nedraudžiama teismui, į kurį kreiptasi, tiesiogiai arba per centrines institucijas informuoti jurisdikciją turintį teismą apie savo sprendimą.